

Nr 2.

Av herr **Vennerström**, om borttagande av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till första kammaren.

Vid 1921 år riksdag väckte jag motion om borttagande av censusbestämmelsen i fråga om valbarhet till första kammaren. I motionen anfördes, att villkoret, att en person skall skatta för en inkomst av 3,000 kr. eller äga en till 50,000 kr. taxerad fastighet, obehörigen inskränker industriarbetarnas, de mindre jordbrukarnas och kvinnornas representation i första kammaren. Konstitutionsutskottets majoritet ansåg sig »av såväl principiella som praktiska skäl böra biträda» motionärens framställning. Utskottets förslag fälldes dock i första kammaren av en ytterst liten majoritet.

I motiveringen för sitt tillstyrkande påpekade konstitutionsutskottet särskilt de egendomliga praktiska konsekvenser, till vilka censusbestämmelsen i dess nu gällande form kan leda. Utskottet yttrade bl. a.: »Då bestämmelsen utgår från den beskattningsbara inkomsten följer härav, att dess innebörd i själva verket blir beroende av gällande stadganden angående taxering, och att sålunda villkoren för valbarhet till riksdagens första kammare komma att växla, allteftersom ändringar vidtagas i skattelagstiftningen. Att detta förhållande innebär en orimlighet, torde icke kunna förnekas. Enligt gällande regler för avdrag vid taxering kunna också sådana förhållanden som flyttning från en ort till en annan, ett barns födelse i familjen m. m. minska den beskattningsbara inkomsten och sålunda inverka även på en persons valbarhet till första kammaren.»

De av motionären och utskottet åberopade principiella och praktiska skälen för censusbestämmelsens borttagande kvarstå i hela

deras vidd. De ha till och med förstärkts på grund av lönernas och inkomsternas sjunkande. Sedan första kammaren avlog motionen har man fått en synnerligen lärorik åskådningsundervisning om de absurda konsekvenser, till vilka censusbestämmelsen enligt utskottets förmenande kunde leda. Utskottet befarade, att »ett barns födelse i familjen» kunde öva inflytande på en persons valbarhet till första kammaren, och i debatten i andra kammaren yttrade jag: »Jag kan dock icke hjälpa, att jag tycker, att det faller ett skimmer av oblandat löje över denna censusbestämmelse, då den kan verka så — därför att den utgår från den beskattningsbara inkomsten — att en man, som är värdig att komma till första kammaren, blir ovärdig, därför att han får en tillökning i familjen». Det kan för en motionär vara glädjande att för en gångs skull få bevis på att han är fram-synt. Just ett sådant fall, då en hederlig och dugande man på grund av hustruns fruktsamhet berövats sitt mandat i första kam-maren, föreligger för dagen.

Samma dag som 1922 års riksdag högtidligen öppnades med-delade huvudstadstidningarna, att lantbrukaren F. E. Holmner, som i höstas av Norrbottens och Västerbottens landsting valdes till leda-mot av första kammaren, av sagt sig mandatet. Om orsaken med-delas kort och gott: »Avsägelsen motiveras med att hr Holmner ej anser sig fylla de villkor i beskattningshänseende, som gälla för val-barhet till första kammaren.» En lokaltidning ger i följande ord en fylligare skildring av anledningen till avsägelsen:

»Anledningen till avsägelsen är, att hr Holmner anser sig ej fylla de beskattningsvillkor, som gälla för valbarhet till första kam-maren. Han har visserligen de tre åren närmast före valet deklarerat för en inkomst, som väsentligt överstiger fastställt minimibelopp — 3,000 kr. — men då hr H. har stor familj, har han genom de i fjol införda Orts- och familjebidragen icke betalt skatt för mera än 1,500 kr. Om hr Holmner vore ungtkarl eller haft högst 6 barn hade hans valbarhet varit oomtvistlig. Men nu har han många flera barn, och därför är han olämplig som lagstiftare. Därest denna tolkning av grundlagen är riktig, och detta får man antaga, då den bekräf-tats av en av de på området mest sakkunniga riksdagsmännen, då är en lagändring ofrånkomlig. Man kan knappast tänka sig något befängdare än att en riksdagsman diskvalificeras därför att han har för många barn! Genom ytterligare höjning av familjeavdraget

skulle åtskilliga första kammarledamöter falla för detta splitternya streck — barnstrecket.»

Denna händelse talar för sig själv utan långa utläggningar. Den av valmännens förtroende till ledamot av första kammaren utsedde hade alla kvalifikationer för uppdraget utom i en enda punkt. Han hade ett i nu gällande svensk grundlag oförlåtligt fel. Han hade alldeles för många barn. Det var hans 14 barn, som gjorde den förutvarande ledamoten av andra kammaren ovärdig att komma in i första kammaren. Det anses ju vara en i hög grad samhällsgagnande gärning att fostra talrika och duktiga barn. Hr Holmner har i detta avseende överträffat alla anspråk på ett lojalt medborgaresinne. Samhället belönar medelst ett grundlagsbud, som för den talrika barnskaras skull utesluter honom ur första kammaren och sålunda stämplar honom som en medborgare av i viss mån mindre god kvalitet. Det är mänskligt, om en paragraf till och med i en ärevärdig grundlag är bristfällig som allt människoverk. Men en grundlagsparagraf har icke lov att vara så förnuftslös, att den drar löje över grundlagen och grundlagsstiftarna.

Jag hemställer härmed,

att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen:

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Stockholm den 22 januari 1922.

Ivar Vennerström.